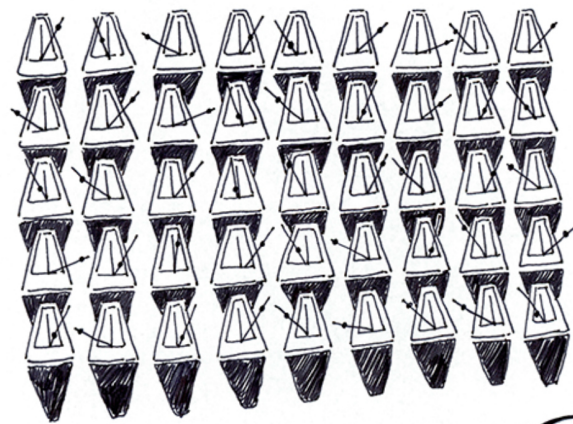

Avant-garde

Een les voor de groepen 3 en 4

Inleiding

In het dagelijks leven neemt muziek een belangrijke plaats in. Vaak realiseren kinderen zich niet waar deze vandaan komt. De les 'avant-garde' gaat dan ook over de herkomst van muziek.

Tevens wordt duidelijk waarom mensen avant-garde muziek produceren. Door middel van doe- en luisteropdrachten komen de kinderen heel wat aan de weet over het onderwerp 'Avant-garde'.

De les duurt ongeveer een uur, waarbij de kinderen in het laatste kwartier een stuk opvoeren voor een aantal andere leerlingen of leerkrachten. De opdracht begeleidt u zelf.

1. Doelgroep

De groepen 3 en 4 van het basisonderwijs.

2. Lescyclus

De lescyclus bestaat uit de volgende onderdelen:

- Suggesties voor voorbereidende activiteiten (hfdst. 6)
- De les (hfdst. 7)
- Suggesties voor vervolgactiviteiten (hfdst. 8)

3. Doelstellingen

3.1 Hoofddoelstelling

De kinderen leren kritisch naar muziek te luisteren en komen daarbij in aanraking met de historische avant-garde. Bovendien ervaren ze hoe het is om een conceptueel stuk te componeren.

3.2 Subdoelstelling

De kinderen:

- verwonderen zich over avant-garde muziek;

- leren op zoek te gaan naar en gebruik te maken van alledaagse objecten voor het maken van geluid en muziek;
- gaan samen een stuk maken en leren deze op papier te zetten;
- bespreken het stuk dat zij maken en denken na waar het over gaat;

4. Relatie met kerndoelen basisonderwijs

De les sluit aan bij de volgende kerndoelen:

Domein: Kunstzinnige oriëntatie

54: De leerlingen leren beelden, taal, muziek, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

55: De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

56: De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

5. Begrippenlijst

Bij deze les komen de volgende begrippen aan bod:

Avant-garde	Componist
Compositie	Concept
Concert	Dirigent
Instrument	Notatie
Orkest	Stilte

6. Suggesties voor voorbereidende activiteiten

6.1 Doelstelling

De kinderen:

- Beseffen dat muziek een belangrijk onderdeel van het leven is.
- Komen in aanraking met avant-garde muziek en denken erover na.

6.2 Bijgeleverde muziek

Zet de bijgeleverde avant-garde muziek in de klas op tijdens een speelmoment. Bekijk de reacties van de kinderen en begin eventueel een gesprek over de muziek wanneer de kinderen ernaar vragen. Vraag bijvoorbeeld wat zij van de muziek vinden, wat zij erbij denken en voelen of waar zij denken dat de muziek bij hoort. Als de kinderen bezig zijn met een creatieve klasopdracht kunnen zij hoe zij de muziek ervaren ook daarin verwerken, bijvoorbeeld binnen een verhaal of een tekening.

7. De les

7.1 aanwijzingen voor de leerkracht

- De les duurt ongeveer 1 uur;
- De les wordt door 1 docent gegeven.
- De les werkt het beste wanneer deze wordt gevolgd door circa 10 kinderen. In het geval van grotere klassen is een splitsing in 2 of meerdere groepen aan te raden.
- Extra begeleiding van een stagiaire of docent is niet nodig, maar ook geen probleem. In dat geval kan deze meedoen met de les op dezelfde manier als de kinderen.

7.2 Doelstellingen

Na afloop van de les:

- Hebben de kinderen naar avant-garde muziek geluisterd en het er met elkaar en de docent over gehad.

- Weten de kinderen dat alles muziek kan zijn en muziek soms voor bepaalde concepten staat.
- Hebben de kinderen ervaren hoe het is om zelf een idee of een gevoel om te zetten in geluid.
- Weten de kinderen hoe ze deze muziek kunnen noteren.

7.3 Verloop van de les

De les bestaat uit:

- Luisteren naar avant-garde muziek +/- 15 minuten
- Zoeken en maken instrumenten +/- 15 minuten
- Componeren stuk +/- 15 minuten
- Opvoeren en bespreken stuk +/- 15 minuten

Uitwerking:

- Aan het begin van de les laat de docent weten muziek op te gaan zetten. Er wordt gevraagd of de leerlingen muziek kennen. Vervolgens wordt aan de kinderen verteld dat het deze keer om een heel bijzonder soort muziek gaat; avant-garde muziek. De docent zet de eerste bijgeleverde video op (Xenakis) en bespreekt deze met de kinderen. De docent kan vragen wat de leerlingen denken dat zij horen en wat zij erbij voelen, maar ook wat de muziek betekent en waarom iemand zoiets zou maken. Vervolgens zet de docent de tweede video (Cage) op. Tijdens de bespreking wordt duidelijk gemaakt dat alles muziek kan zijn, ook stilte. Een derde nummer volgt (Ligeti) met een bespreking er aan vast. Daarin blijkt dat je ook met alles muziek kan maken.
- De docent laat weten dat de leerlingen zelf een stuk gaan maken en dat dit alles kan zijn. De docent heeft hier een voorbeeld van klaar liggen dat zij toont aan de kinderen, bijvoorbeeld een stuk

crêpepapier. De kinderen gaan vervolgens op zoek naar iets in het lokaal dat geluid maakt, dit wordt hun instrument voor het stuk. Wanneer iedereen iets gekozen heeft, komt de groep weer bij elkaar. De kinderen tonen een voor een wat ze hebben gevonden. De docent vraagt tijdens deze ronde aan de kinderen wat je met de instrumenten zou kunnen doen en of bepaalde instrumenten goed samen zouden gaan.

- De kinderen mogen nu even samen door elkaar op hun instrumenten spelen. De docent legt uit dat de kinderen nu een stuk gaan maken en vraagt of iemand een idee heeft wat voor een stuk het moet worden. De docent kan bijvoorbeeld vragen naar de emotie bij het stuk (Treurig/ Vrolijk) en of er misschien een verhaal achter zit. Ook wordt er gekeken naar welke soort muziek past bij het onderwerp of de emotie die is gekozen (Langzaam/ snel - Hard/ zacht). Wanneer het duidelijk is wat voor soort stuk het gaat worden, tekent de leraar een schema op het (digi)bord (zie bijlage 1). Een goed uit te voeren stuk bestaat uit ongeveer 4 tot 7 delen. Deze worden horizontaal met nummers bovenaan het schema aangegeven. Aan de linker zijde worden de leerlingen verticaal opgeschreven. De leraar vult vervolgens met de leerlingen de onderdelen in van boven naar beneden. Ieder kind vult zijn deel van schema in met kruisjes of een symbool. Vooraf worden er regels gemaakt hoeveel kruisjes er mogen worden ingevuld per leerling (dit ook met waar het stuk over gaat in het achterhoofd). Telkens als de docent een van de delen aanwijst, spelen alle kinderen waarvan er in het schema staat aangegeven dat ze mogen meedoen op hun instrument. Zolang als de docent naar een deel wijst, moeten de kinderen spelen. Wanneer er niet wordt gewezen is er stilte. De uitvoering van alle afspraken die zijn gemaakt, maken het stuk. Deze mag ook een naam krijgen,

die de kinderen kunnen bepalen. Ook mag er na de docent aangewezen worden door een leerling.

- Wanneer de leerlingen het stuk hebben leren spelen, wordt een andere groep kinderen (bijvoorbeeld het deel van de klas dat niet mee deed met de module) of een groep docenten gevraagd om te komen kijken naar een uitvoering ervan. Achteraf bespreekt de docent met de leerlingen die het stuk hebben opgevoerd en degene die het als toeschouwer hebben gezien, wat ze ervan vonden en waar ze dachten dat het over ging. De docent bespreekt ook met de leerlingen hoe het was om op te treden en of ze dachten dat hun stuk naar goed was gespeeld en of hun idee over kwam.

8. Suggesties voor vervolgactiviteiten

- De docent kan het tijdens de lesmodule samengestelde orkest vaker bij elkaar roepen om andere stukken op te voeren met andere ideeën erachter. Wanneer de docent dit doet, moet ze ook naar de samengekomen kinderen verwijzen als 'het orkest'.
- De docent kan de andere helft van de groep ook de lesmodule laten doen en het resultaat opvoeren voor de eerste groep.
- Er kan vaker avant-garde muziek worden gedraaid in de klas.

9. Achtergrondinformatie over avant-garde

Avant-garde (Frans voor *voorhoede*) betekende oorspronkelijk een groep soldaten die ter verkenning vooruit werden gestuurd. Tegenwoordig verwijst het naar de generatie jonge kunstenaars die met nieuwe vormen experimenteren in schilderkunst, muziek, literatuur, poëzie, film, theater en modern dans. Bij uitbreiding heeft het ook betrekking op de vernieuwende stromingen zelf. Zo spreekt men van *avant-gardecomponist* en *avant-gardecineast*, maar ook van *avant-gardemuziek* en *avant-gardefilm*.

De term werd voor het eerst gebruikt voor een groep controversiële kunstenaars van links-pacifistische signatuur, die in 1916 bijeenkwamen in het Cabaret Voltaire te Zürich om daar de

eerste Dadaïstische voorstellingen te geven. Avant-gardisten experimenteren sindsdien met nieuwe kunstvormen, door de artistieke procedés van hun voorgangers radicaal af te wijzen.

Het concept avant-garde werd een metafoor voor het vernieuwende werk van kleine groepen intellectuelen of kunstenaars die voor de grote massa uitliepen. In de 20e eeuw benoemde men zo de kunstvormen die vooruit snelden, met revolutionaire beelden en ideeën die later door grotere groepen overgenomen zouden worden. De periode tot 1940 wordt ook wel "historische avant-garde" genoemd.

Het Avant-gardisme kort na de Tweede Wereldoorlog kan worden gezien als een reactie van wantrouwen jegens de eigen, westerse cultuur, die in korte opeenvolging twee wereldoorlogen had voortgebracht. In de avant-gardistische kunst voelde men een sterke behoefte om van voren af aan opnieuw te beginnen en letterlijk alle bestaande waarden te herzien en te herdefiniëren.

Onder avant-garde verstaat men in de muziek alle muziek die breekt met de (klassiek/romantische) traditie. In de muziek van de avant-gardisten wordt er dan ook meestal anders dan traditioneel omgesprongen met melodie, harmonie en ritme.

Bron: Wikipedia

10. Literatuur

David Cottington, *The Avant Garde: A Very Short Introduction*, Oxford, 2013.

11. Internetadressen

http://nl.wikipedia.org/wiki/Experimentele_muziek
<http://www.youtube.com/watch?v=SCe25-TXbFk>
[http://en.wikipedia.org/wiki/Metastaseis_\(Xenakis\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Metastaseis_(Xenakis))
<http://www.youtube.com/watch?v=JTEFKFiXSx4>
<http://en.wikipedia.org/wiki/4%E2%80%B233%E2%80%B3>
<http://www.youtube.com/watch?v=QCp7bL-AWvw>
http://en.wikipedia.org/wiki/Po%C3%A8me_symphonique

12. Bronvermelding

- Bijlage 1 (schema)

Muziek en video:

- #1 = Iannis Xenakis - *Metastaseis* (1953-1954)
- #2 = John Cage - *4'33"* (1952)
- #3 = Györgi Ligeti - *Poème Symphonique for 100 metronomes* (1962)

Voorbeeld tabel

	1	2	3	4
A	X		X	X
B		X		X
C	X	X	X	
D	X		X	X
E		X		X
F	X		X	X
G		X	X	